

**СУТНІСТЬ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ,
ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ У АСПЕКТІ ДЕТИНІЗАЦІЇ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Легалізація доходів, отриманим злочинним шляхом є протиправним діянням з негативними ефектами, які ховаються за звичайними фінансовими операціями. Ці злочини мають здатність дестабілізувати становище економічних суб'єктів, суспільство або цілком національну економіку, створюючи загрозу економічній безпеці країни. Так як обсяги легалізації незаконних доходів мають тенденцію до зростання, створення ефективної системи протидії цьому явищу виступає однією з актуальних проблем сучасності.

Фінансовий сектор та його учасники, у першу чергу фінансові посередники, на разі є каталізаторами процесів руху тіньових грошових потоків, оскільки перманентне розширення кола функцій та послуг, які вони можуть запропонувати своїм клієнтам, дозволяє останнім користуватись ними саме з метою приховування власних фінансових ресурсів, їх отримання або трансформації із незаконної форми у легальну та подальшого використання. Водночас, саме від фінансових посередників при належному державному керівництві, контролі та сприянні можна очікувати розробки і впровадження вискоєфективного інструментарію протидії кругообігу тіньового капіталу [1].

Найбільш значущими суб'єктами первинного фінансового моніторингу, в чій обов'язки входить виявлення операцій по легалізації злочинних доходів і повідомлення про них в Державну службу фінансового моніторингу України, є банківські установи. Це універсальна категорія фінансових установ, яка

здійснює практично всі види фінансових операцій. Більшість схем легалізації доходів пов'язані саме з банками. Тому основну роботу з організації системи виявлення та попередження фактів легалізації злочинних доходів законодавець покладає на банки.

Незважаючи на те, що комерційні банки мають більші можливості для виявлення підозрілих операцій та угод, а також ідентифікації осіб, що беруть участь в них, проникнення в банківську систему злочинного капіталу неминуче тягне за собою підвищення ризиків легалізації злочинних доходів і фінансування тероризму.

Для банку важливим фактором зниження ризиків легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом (далі – ЛДОЗШ) є розуміння його сутності, виявлення і оцінка цих ризиків, а також управління цими ризиками.

У методологічних документах FATF вказаний ризик трактується як похідна від трьох чинників: «загроза», «уразливості» і «наслідки». При цьому під «загрозою» розуміється сукупність зовнішніх факторів, які потенційно можуть завдати шкоди безпеці держави або окремій фінансовій установі. Термін «уразливості» має на увазі під собою недоліки системи контролю за легалізацією злочинних доходів, які роблять ту чи іншу юрисдикцію або її господарюючий суб'єкт привабливим для вчинення злочинів. Поєднання «загроз» і «вразливостей», в свою чергу визначає ймовірність реалізації даного ризику, а його наслідки – шкода або збиток, який може бути завдано на макро- або мікрорівні. Таким чином, згідно з міжнародних рекомендацій виділяється дві групи факторів ризику легалізації: зовнішні і внутрішні. При цьому до першої групи факторів відносяться такі, як зовнішнє середовище і клієнти, а до другої – в першу чергу, недоліки системи внутрішнього антилегалізаційного контролю [2].

Більшість науковців ризику ЛДОЗШ розглядають фрагментарно, концентруючи увагу лише на окремих його аспектах, або на причинах їх виникнення, або на наслідках їх реалізації, що дуже звужує розуміння сутності даного поняття.

На наш погляд, О. В. Уткіна [3] найбільш вдало сформувала поняття ризиків ЛДОЗШ у банку, трактуючи його як «ризик свідомого або несвідомого залучення/використання банківських установ у схемах по відмиванню незаконно отриманих доходів, які зумовлюється факторами внутрішнього та зовнішнього середовищі, що не виключає, як наслідок, ймовірність отримання банками матеріальних, фінансових, репутаційних збитків». Науковець акцентує увагу на причинах виникнення ризику, характеру його прояву та основних недоліках системи фінансового моніторингу.

Зважаючи на вищевикладене, вважаємо, що поняття «легалізації доходів отриманих незаконним шляхом» варто розглядати з матеріальної, економічної, фінансової та правової позиціях (рис. 1.).

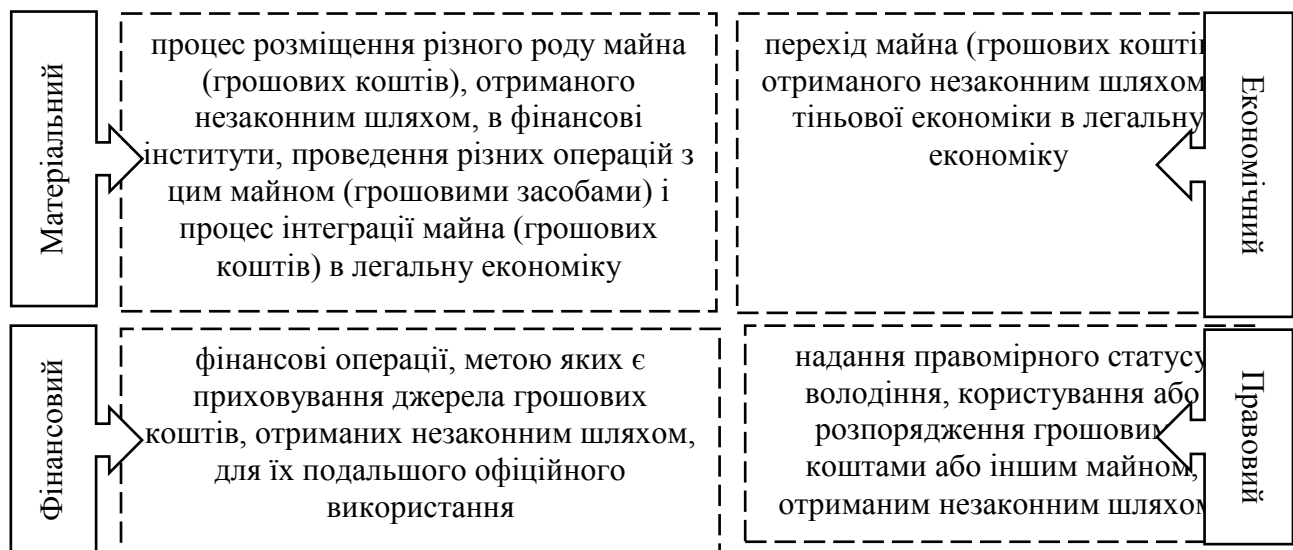

Рисунок 1. – Підходи до розуміння сутності поняття «легалізації доходів отриманих незаконним шляхом» [4]

Для мінімізації ризиків легалізації у банківській установі слід виробити комплекс заходів, спрямованих на усунення джерел виникнення таких ризиків та Для цих цілей ефективна система управління ризиками ЛДОЗШ повинна будуватися одночасно на основі міжнародних стандартів і вимог українського законодавства та відображати сучасні особливості та об'єктивні зміни зовнішнього середовища функціонування банку. Ефективне управління

банківськими ризиками ЛДОЗШ сприяє проведенню політики детінізації національної економіки.

Дослідження виконане у рамках держбюджетної науково-дослідної роботи 0120U100473 «Формування інструментарію детінізації економіки України на основі каузального моделювання траєкторій взаємодії фінансових посередників».

Список використаних джерел:

1. Зачосова Н. В. Тіньові грошові потоки та фінансові механізми протидії у контексті забезпечення економічної безпеки держави. Стратегічні пріоритети детінізації економіки України у системі економічної безпеки: макро та мікро вимір: Монографія / За ред. Черевка О.В. – Черкаси : ПП Чабаненко Ю.А. – Черкаси, 2014. – С. 375-395.

2. Руководящие указания ФАТФ «Оценка рисков отмывания денег и финансирования терроризма на национальном уровне» [Електронний ресурс]. 2013. Режим доступу до ресурсу: http://www.fedsfm.ru/content/files/documents/fatf/brochure_fatf_risk_accessment.pdf.

3. Уткіна О. В. Система управління банківськими ризиками легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності: 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – ДВНЗ «Університет банківської справи». Київ, 2019. 219 с.

4. Шаманина Е. И. Противодействие легализации незаконных доходов в банковской системе Российской Федерации: опыт и пути развития : диссертация ... кандидата экономических наук : 08.00.10 / Шаманина Елизавета Ивановна. Москва. 2014. – 221 с.